

Medicijngebruik en medische handelingen op school.

Dit artikel is gericht op de behandeling van zieke kinderen en de gevolgen hiervan voor het onderwijs en/of de school.

Leerkrachten en docenten krijgen steeds vaker het verzoek van ouder(s) / verzorger(s) om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. Ook wordt er in toenemende mate werkelijk medisch handelen van leerkrachten gevraagd. Dit terwijl zij daar niet bekwaam / bevoegd voor zijn. Dit brengt risico's met zich mee.

Zowel ouders, leerlingen als leerkrachten moeten zich ervan bewust zijn hoe hun kind/leerling met een chronische ziekte op een verantwoordelijke wijze het beste geholpen is. Voorwaarde is dat iedereen goed samenwerkt en dat afspraken schriftelijk vastgelegd worden.

Optimale zorg op school. Hoe regel je dat?

Patiënten (kinderen) krijgen regelmatig medicijnen voorgeschreven die meerdere malen per dag geslikt moeten worden. Soms kan dit zodanig gepland worden dat er op school geen inname van medicatie noodzakelijk is, maar regelmatig zal er ook medicatie op school gebruikt moeten worden. De opnameduur in de ziekenhuizen wordt ook steeds korter. Patiënten en ouders kiezen er in samenspraak met de behandelend arts vaak voor om zodra het mogelijk is snel de thuiszorg in te schakelen en de behandeling van de ziekte thuis voort te zetten. Dit gebeurt vaak met behulp van een verpleegkundige thuis.

Kinderen gaan hierdoor ook sneller met medische apparatuur naar school (voorbeelden hiervan zijn: een draagbaar infuuspompje, sondevoeding, insulinepomp, etc). In het geval van een leerling met diabetes moet de suikerspiegel geregeld gecheckt worden en in een enkel geval moet er insuline toegediend worden. Wie bedient zo'n pomp? Is er een goede instructie gegeven? Wie is er uiteindelijk verantwoordelijk?

Dit zijn vraagstukken die zich kunnen voordoen en waar, vooraf niet altijd goed over na wordt gedacht. Zolang alles goed verloopt is er geen probleem, maar wat als het mis gaat?

Verantwoording en aansprakelijkheid

Als de leerkracht de handeling uitvoert is hij/zij verantwoordelijk voor zijn / haar eigen handelen. Het is dus aan te raden dat de opdracht van ouders altijd schriftelijk vastgelegd wordt in een protocol of stappenplan. Een leerkracht is bevoegd als hij zichzelf bekwaam acht. Het bekwaam achten hangt samen met het feit dat er een instructie is gegeven, uitleg over de werking en bijwerking van het medicijn. Als het gaat om voorbehouden en/of risicovolle handelingen zal er een protocol op de school aanwezig moeten zijn en moet de leerkracht handelen volgens dit protocol.

Wat is een voorbehouden of risicovolle handeling?

Een voorbehouden handeling is een handeling die officieel is voorbehouden aan een arts (of aan een verpleegkundige in opdracht van een arts). Risicovolle handelingen worden op dezelfde manier benaderd als de voorbehouden handelingen. Voor het uitvoeren van voorbehouden en/of risicovolle handelingen, moet er een schriftelijke opdracht van de arts zijn. Een verpleegkundige of arts kan een bekwaamheidsverklaring afgeven aan familieleden, leerkrachten e.a. die niet geschoold zijn voor dergelijke handelingen (vaak gebeurt dit voor één jaar).

Voorbeelden ter verduidelijking van de begrippen:

Voorbehouden handelingen:

- Injecteren
- Katheteriseren
- Inbrengen van een neus/maagsonde

- Risicovolle handelingen:
- Verstrekken van medicijnen
 - Toedienen van zuurstof
 - Het geven van sondevoeding

Praktische vraagstukken

- Mag een school weigeren medicijnen te verstrekken en/of medische handelingen te verrichten als een kind al ingeschreven staat op de school?

In principe heeft iedere school een zorgplicht. Als leerkrachten problemen hebben met de verantwoordelijkheid en ze voelen zich niet zeker over de situatie, zijn zij niet bekwaam en niet bevoegd. Een school kan dus niet geforceerd worden tot medewerking.

De school is echter wel verplicht een alternatief te bieden. Ze moeten meewerken met het zoeken naar een gepaste oplossing.

- Is een leerkracht bevoegd om medicijnen te verstrekken en medische handelingen te verrichten?

Het belangrijkste om te onthouden is dat dit mag als het gebeurt in opdracht van een arts. De behandelend arts moet voor medische handelingen een bekwaamheidsverklaring kunnen afgeven, zodat het duidelijk is dat een leerkracht niet zomaar handelt, maar dit weloverwogen doet en hier een gedegen instructie voor heeft gehad.

Als een arts een recept heeft uitgeschreven voor medicatie mag de leerkracht ouders helpen erop toe te zien dat deze medicatie ook op gezette tijden genomen worden door de leerling. **De leerkracht verstrekt nooit op eigen initiatief medicijnen.**

Enkele tips om problemen met medicatie en medische handelingen te voorkomen

- Scholen kunnen een extra aansprakelijkheidsverzekering afsluiten voor medisch handelen.
- Het is belangrijk een verpleegkundige of een arts een duidelijk protocol op te laten stellen in samenspraak met beide ouders en de school. Niet voor iedere situatie is het nodig een volledig protocol op te stellen, al is het altijd prettig als afspraken op papier worden gezet, waar alle partijen mee akkoord gaan. Voor het verstrekken van medicijnen is het voldoende om alle afspraken in gezamenlijk overleg op papier te noteren. Voor het verrichten van handelingen die voorbehouden zijn aan een arts of verpleegkundige zou ik altijd een protocol opstellen.
- Bewaar als leerkracht altijd de medicijnen in de originele verpakking met de bijsluiter.
- Houd als leerkracht een schema bij voor de medicijnverstrekking en teken dit af. Bewaar de medicijnen in een afgesloten kastje/lade.
- Voor het verstrekken van medicatie kunnen ouders een instructie aan de leerkracht geven.
- Bij het uitvoeren van medische handelingen dient er voor gezorgd te worden dat de leerkracht instructie / uitleg krijgt door een verpleegkundige / arts. Deze dient dan ook een bekwaamheidsverklaring in te vullen voor het uitvoeren van de medische handelingen.
- Een verpleegkundige die vanuit het PGB (Persoons Gebonden Budget) de leerling verzorgt is in dienst van de ouders en valt daarmee ook onder de verantwoording van de ouders.

Imke van de Venne

Consulent Onderwijsondersteuning Zieke Leerlingen
UMC Utrecht
I.C.N.vandeVenne@umcutrecht.nl

Bron: cursusmap "Voorbehouden en risicovolle handelingen binnen het onderwijs"
Geschreven door mw. C. Koop en Mw. D. Feringa, REC Noordoost Nederland